

N:o 19.

Ank. till Riksd. kansli den 4 maj 1888, kl. 1 e. m.

Första Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 7, angående ändring af gällande stadganden rörande grunderna och sättet för markegångsprisens bestämmande.

Vid behandling af Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts utlåtande n:o 8, i anledning af väckta motioner om ändring af gällande stadganden rörande grunderna och sättet för markegångsprisens bestämmande, har bemälda kammare beslutat,

att Riksdagen skulle i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes *dels* taga i öfvervägande, huruvida icke grunderna för det tioåriga medelmarkegångsprisets bestämmande kunde på så sätt förändras, att, med borttagande af det s. k. årspriset, medelmarkegångspriset för hvarje år blefve medium af samma års och de nio föregående årens löpande markegångspris, äfvensom att förändrade bestämmelser meddelades angående sättet för de årliga priskuranternas upprättande, samt derefter, så fort ske kan, för Riksdagen framlägga förslag till en derpå byggd ny förordning angående grunderna och sättet för markegångsprisens bestämmande, omfattande samtliga dit hörande stadganden och således jemväl föreskrifter, om hvad enskilde hafva att iakttaga vid anförande af besvär öfver kammarkollegii beslut om ändring i markegångstaxorna, med afseende hvarå den största möjliga lättnad torde böra den klagande beredas, *dels ock* låta komma under ompröfning, huruvida icke för vinnande af önskvärd förenkling de persedlar, som nu finnas i de olika länen markegångstaxor upptagna, men som inom

samma län icke utgöra räntepersedlar eller beräknas mellan räntegifvare och räntetagare, må kunna ur markegångstaxorna uteslutas.

Sedan detta beslut jemlikt § 63 i riksdagsordningen blifvit Första Kammarern genom protokollsutdrag delgifvet, har Kammarern behagat hänvisa ärendet till sitt tredje tillfälliga utskott, som i anledning deraf får afgifva utlåtande.

Af de inom Andra Kammarern uti ifrågavarande afseende väckta 2:ne motioner, hvilka utgjort föremål för dess fjerde tillfälliga utskotts behandling, afser den ena att, till undanrödjande af de olägenheter och kostnader, som för ledamöterna i de nämnder, hvilka jemlikt § 2 mom. 3 i Kongl. kungörelsen den 11 maj 1855 angående grunderna och sättet för markegångsprisens bestämmande skola upprätta priskuranter till ledning vid uppgörandet af det årspris, som skall ingå i beräkningen af medelpriset för de tio senaste åren, äro en följd af bestämmelsen, att nämnde ledamöter skola för fullgörande af sitt uppdrag sammanträda inom hvarje fögderi på kallelse af vederbörande kronofogde, föreskrift måtte meddelas derom, att hvarje ledamot, i stället för att infinna sig vid sammanträdet, skulle få skriftligen afgifva sitt votum, och den andra *dels* att om, oakadt handeln såväl i städerna som på landsbygden numera i de flesta fall skedde genom uppköpare och återförsäljare eller så kallade mellanhänder och bestämmelsen om priskuranter upprättande vore olämplig, om ej rent af obehöflig, såsom endast förorsakande resor och besvär utan motsvarande nytta, det fortfarande skulle anses nödigt att upprätta prisuppgifter till ledning för deputerade vid markegångstaxornas upprättande, sådana prisuppgifter för det sist förflutna året, omfattande den ena det första halfåret juli—december och den andra det sista halfåret januari—juni, måtte uppgöras af de årliga taxeringsnämnderna så väl i städerna som på landsbygden, *dels* att kammaradvokatfiskalens befogenhet att yrka ändring i markegångstaxorna och kammarkollegii behörighet att besluta en sådan måtte inskränkas till de fall, då kronans rätt vore i fråga eller, derest kollegii behörighet icke kunde sålunda inskränkas, att den enskildes rätt att anföra besvär öfver kammarkollegii beslut måtte underlättas samt skyldighet att för kostnad och skada ställa borgen borttagas, *dels* ock att de i markegångstaxorna upptagna persedlar, hvilka icke vore räntepersedlar eller beräknades mellan räntegifvare och räntetagare, måtte uteslutas ur markegångstaxorna.

I nådig proposition den 1 februari 1851 angående de uti ordinarie räntan ingående persedlars omsättning och förenkling samt om de årliga markegångsprisens bestämmande föreslog Kongl. Maj:t, att de

till ledning för det på tio års markegång grundade medelprisets uppgörande erforderliga priskuranter skulle sålunda upprättas att, hvad städerna beträffade, sådana priskuranter skulle i öfverensstämmelse med de under oktober—mars månader gällande torgpris månatligen af magistraterna upprättas och, hvad landsbygden anginge, förteckningar å de pris, som ansåges hafva varit gällande under nyssnämnde månader, vid slutet af mars månad församlingsvis upprättas å sockenstämmorna samt aflemnas till vederbörande kronofogde, hvilken hade att, med iakttagande jemväl af de vid marknaderna inom orten gällande pris, deröfver författa sammandrag med utsättande af medelpris.

Rikets ständer förklarade likväl i sin till svar härå den 20 augusti 1851 aflåtna skrifvelse att, då det vore af synnerlig vigt, att markegångssättningen verkställdes på ett fullt betryggande sätt, sedan det korrektiv, som legat uti räntegifvares och räntetagares dittills åtnjutna ömsesidiga rätt att utfordra en del räntor äfvensom tionden in natura, komme att å räntetagarnes sida försvinna, sådana bestämmelser borde stadgas, som för erhållande af ett med verkliga förhållandet öfverensstämmande markegångspris kunde vara mest ändamålsenliga, samt att frågan lämpligast kunde ordnas så, att sockneombud valdes, hvilka tillika med ett motsvarande antal af Kongl. Maj:ts befallningshafvande utsedde personer, helst räntetagare, borde fögderivis sammanträda inför kronofogden för priskuranterers uppgörande, i enlighet med hvilken åsigt särskilda bestämmelser jemväl af rikets ständer för deras del beslutades.

I enlighet med detta beslut stadgades genom Kongl. brefvet den 10 maj 1853 och kammar-kollegii kungörelse den 27 i samma månad samt sedermera i ofvannämnda Kongl. kungörelse den 11 maj 1855, att för städerna priskuranterna skulle uppgöras i öfverensstämmelse med torgprisen under oktober, november, december, januari, februari och mars månader af magistraten efter hvarje månads slut, samt att för landet priskuranterna skulle upprättas fögderivis af särskilda nämnder bestående dels af sockneombud, ett för hvarje socken, årligen vid allmän sockenstämma valde bland ortens räntegifvare skiftesvis af det antal socknar och efter den ordning dem emellan, som Kongl. Maj:ts befallningshafvande efter vederbörandes hörande bestämde, med iakttagande dock att antalet inom hvarje fögderi icke finge vara ringare än fyra och icke öfverstiga åtta, dels af ett motsvarande antal ledamöter, som Kongl. Maj:ts befallningshafvande, likaledes för året, egde förordna bland andre inom fögderiet bosatte, för sakkunskap och oveldkände män, helst räntetagare; och skulle nämnderne sammanträda med

kronofogden på dennes kallelse å lämpligaste, af Kongl. Maj:ts befallningshafvande bestämdt tingsställe två gånger för hvarje skatteår, nemligen i början af januari och i slutet af mars.

Vidkommande deremot priskuranterna för den i markegångstaxorna under litt. A upptagna årliga markegången stadgades i samma författning, att till dessa priskuranter uppgörande skulle på sockenstämma valde fullmäktige, en för hvarje socken, inom hvarje fögderi jemte kronofogden på derinom lämpligast belägna tingsställe i medlet af oktober månad på kronofogdens kallelse sammanträda.

Med ändring af här ofvan omförmälda ovilkorliga föreskrifter derom, att de för priskuranter upprättande påbjudna sammanträden med vederbörande markegångsnämnder och sockenfullmäktige skulle hållas å tingsställe, blef genom Kongl. kungörelsen den 18 augusti 1871 förordnad, det Kongl. Maj:ts befallningshafvande egde att för omförmälda sammanträden inom hvarje fögderi bestämma det ställe, tingsstad eller ej, som för ändamålet funnes lämpligast och hvilket borde, om möjligt, anvisas i midten af fögderiet.

Såsom äfven i Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts ofvan nämnda utlåtande blifvit anfördt, har markegången visserligen numera, sedan grundskatten är omsatt i penningar och arrendeafgifterna för statsverkets utarrenderade egendomar bestämmas i penningar, samt en stor del af de statsanslag, hvilka utbetalas såsom ersättning för indragen ränta och kronotionde jemväl äro bestända i penningar, för statsverket i väsentlig mån förlorat sin betydelse. Ännu utgöras dock på grund af äldre kontrakt arrendeafgifterna för en del af statens utarrenderade egendomar efter medelmarkegångspris och en del ersättningar för indragen ränta och kronotionde är äfven deraf beroende. I ett annat afseende har deremot den tioåriga medelmarkegången sedan år 1855 erhållit en mycket stor och omfattande betydelse. Presterskapets löner, hvilka jemlikt Kongl. förordningen den 11 juli 1862 reglerats så, att de beräknats i persedlar och endast till en mindre del i penningar, utgå, hvad persedlarne angår, nästan utan undantag efter medelmarkegångspris, och arrendeafgifterna af de i författningens ordning utarrenderade ecklesiastiska hemman och lägenheter torde äfven i de flesta fall vara beroende af medelmarkegångspriset. Samma förhållanden, som år 1851 föranledde rikets ständer att vidtaga sådana bestämmelser, som kunde betrygga räntegifvares och räntetagares ömsesidiga rätt, förefinnas således fortfarande i stor utsträckning. Med afseende härå och då samtliga ledamöter i de nämnder, hvilka inom hvarje fögderi hafva att uppgöra priskuranter till grund för den årliga marke-

gången (litt. A) utses af kommunerne, och då för öfrigt dessa nämnder sammanträda vid en tidpunkt, då spanmålsprisen ofta icke hunnit erhålla sådan stadga, att de kunna anses vara något tillförlitligt uttryck för prisförhållandena under tiden intill nästa skörd, finner sig utskottet icke kunna tillstyrka att de till grund för den årliga markegången upprättade priskuranter skola läggas till grund äfven för medelpriset.

Utskottet vill visserligen icke förneka, att skyldigheten för kommunernas ombud att infinna sig vid sammanträden för upprättande af priskuranter kunna förorsaka kostnader och besvär, men dessa sammanträden äro efter utskottets uppfattning oundgängliga för att på ett tillfredsställande sätt kunna upprätta priskuranterna, och genom det år 1871 lemnade medgifvandet, att dessa sammanträden må hållas å ställe som för ändamålet är lämpligast och hvilket bör, om möjligt, anvisas i midten af fögderiet, torde icke så ringa lättnad hafva beredts dem, som erhålla förtroendeuppdraget att deltaga i nämnderna, om ock derigenom alla olägenheter icke kunnat undanrödjas.

Det af Andra Kammarerna i ärendet fattade beslut afser äfven en utredning, huruvida icke för vinnande af önskvärd förenkling de persedlar, som nu finnas upptagna i de olika länens markegångstaxor, men som inom samma län icke utgöra räntepersedlar eller beräknas mellan räntegifvare och räntetagare, må kunna ur markegångstaxorna uteslutas.

I afseende härå har Andra Kammarernas fjerde tillfälliga utskott förklarar sig noggsamt finna, att åtminstone flertalet af de under litt. A mom. 1 i markegångstaxorna upptagna persedlar måste bibehållas, så länge skattefrälseräntor finnas i enskild ego, men ansett öfriga underafdelningar under nämnde taxerubrik kunna, derest andra möjligen erforderliga anordningar vidtagas, uteslutas ur taxorna.

Instämmande i hvad sålunda blifvit yttradt i fråga om afdelningen litt. A mom. 1, får utskottet, hvad de öfriga afdelningarne angår, anföra att, då den rotehallarne vid soldathållet samt rust- och rotehallarne vid båtsmanshållet förunnade befrielse från utgörande af bidrag, för de förre till soldatbeklädnaden och för de senare till båtsmansbeklädnaden, fortfar endast så länge Riksdagen lemna de för ändamålet erforderliga anslag, denna omständighet, om det ock är sannolikt, att Riksdagen äfven framgent kommer att bevilja ifrågavarande anslag, dock torde kunna sägas utgöra ett åtminstone formelt hinder för dessa afdelningars borttagande ur markegångstaxorna. Dertill kommer, hvad särskildt soldatbeklädnaden angår, att inom ett län åtskilliga rotar blifvit jemlikt kontraktet, som ännu fortfara flera år, satta på va-

kans, redan innan befrielse från bidrag till soldatbeklädningen medgafs. De härvid aftalade vakansafgifterna omfatta äfven beklädningen, i följd hvaraf rotehållarne, hvilka ega räkna sig befrielsen från denna skyldighet till godo, så länge kontrakten fortfara, äro berättigade till afdrag å vakansafgifterna, motsvarande värdet af de i markegångstaxan upptagna soldatbeklädningspersedlarne.

Tillämpningen af de under särskilda afdelningar upptagna vakansafgifterne för hel soldatrote och för hel båtsmansrote har väl nu mera till det väsentligaste upphört, sedan vissa af markegång oberoende värden blifvit bestämda för så väl soldat- som båtsmansroteringen, men då de fortfarande tjena till ledning vid beräkningen af afgifterna för uraktlåten rekrytering, torde dessa afdelningar böra tills vidare, och intill dess andra bestämmelser angående nyssnämnde afgifter varda meddelade, böra bibehållas.

De två återstående afdelningarne under litt. A, nemligen underhåll för tågande trupper och bröd åt fångar under försling, äro jemväl fortfarande behöfliga.

Huru önskvärdt det ock må vara, att en förenkling af markegångstaxorna genom åtskilliga persedlars eller afdelningars uteslutande derur kunde ega rum, tilltror sig dock icke utskottet, på grund af hvad blifvit anfördt, att förorda något förslag i sådant afseende. Den omständigheten att kammarkollegium genom cirkulär den 25 februari 1876 förordnat om uteslutande ur markegångstaxorna af den derstädes under litt. A 2:o dittills upptagna afdelningen lyshållnings- och vedpersedlar och genom cirkulär den 15 oktober 1880 föreskrifvit att vicker, bohvete, råg- och kornmjöl skulle från markegångstaxorna utgå, gifver anledning till det antagande, att vederbörande äfven framgent, om och när en förenkling af markegångstaxorna kan ske, icke skola underlåta att deråt egna nödig uppmärksamhet.

Vidkommande slutligen de lättnader, som må kunna beredas klagande vid besvärs anförande öfver kammarkollegii utslag i markegångsmål, får utskottet, med erinran att äfven i dessa mål klagande jemlikt kongl. förordningen den 12 juni 1885 eger att i betaldt bref med posten till ort, som vederbör, insända sina besvär, uttala den uppfattning, att någon annan ytterligare lättnad härutinnan knappast behöver eller lämpligen kan klagande beredas, än att den af kammarkollegium i besvärshänvisningar öfver dess beslut i markegångsmål meddelade, på kongl. förordningen den 10 januari 1759 grundade föreskrift, att klagande skall vid sina besvär foga borgen för kostnad och skada, på sätt äfven Andra Kammarens fjärde tillfälliga utskott anført, bör kunna

borttagas. Då Kongl. Maj:t emellertid, på sätt förberördt är, i senare tider beredt klagande lättnad i fråga om besvärs anförande i administrativa mål i allmänhet, torde det kunna antagas, att Kongl. Maj:t, äfven utan någon särskild anhållan från Riksdagen, vidtager de åtgärder till beredande af lättnad vid besvärs anförande i markegångsmål, som må finnas lämpliga.

Med stöd af hvad sålunda blifvit anfördt, får utskottet hemställa,

att Första Kammarén icke måtte biträda Andra Kammarens oförmälda beslut.

Stockholm den 1 maj 1888.

På utskottets vägnar:

Alb. Anderson.
